

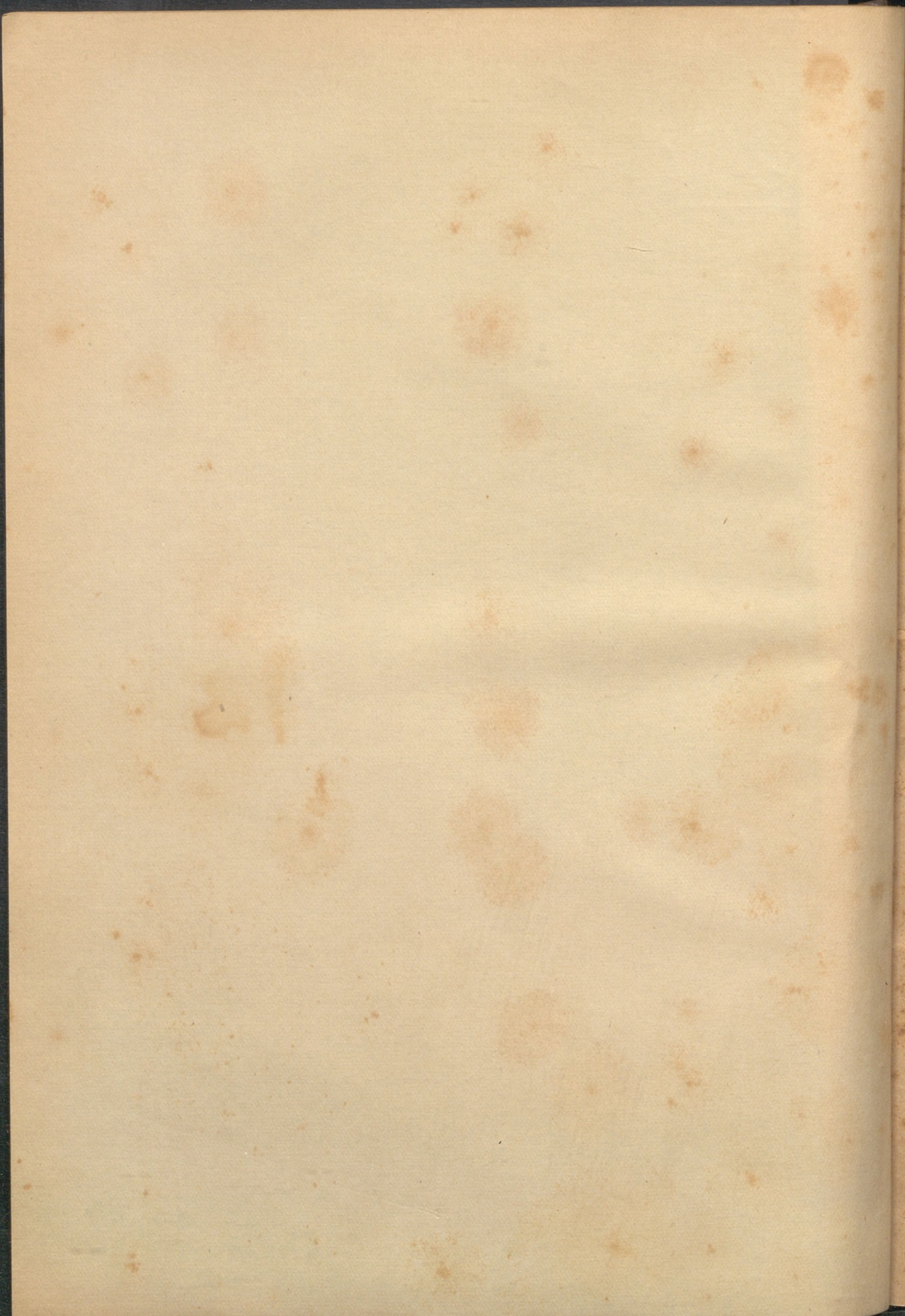
LA
ESQUELLA
DE LA
TORRATXA
1893

10.000

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

Arribada del any nou

CRÓNICA

Ja sabia jo que l' Ajuntament actual acabaria en punta; pero no 'm creya, francament, que de una manera tan repentina acabés en... Tort y Martorell.

D. Domingo no vá tenir prou paciència per esperar á que 's decidissen á admétreli la dimissió que tenia presentada formalment desde l' endemà mateix de la pujada de 'n Sagasta, y al venre que li anavan á caure á sobre tantas cosas, vá fer un cop d' home.

—Sr. Tort, ara si que ha arribat la séva—vá dir cridant á n' en *Cavieritu*.—Enfilis á la trona, que ni que m' ho manin cent Planas y Casals jo no haig de tornar á empunyar la vara.

Y tal dit, tal fet.

Lo Sr. Tort y Martorell es avuy arcalde de Barcelona.

—Pero desventurat—deya D. Manuel Planas y Casals, encarantse ab D. Domingo—¿quin motiu alegará per abandonar un càrrech tan honrós en uns moments tan compromesos?...

—Vosté mateix podrá triarlo—responia 'l senyor Martí—per anarse 'n qualsevol motiu es bó.

—No n' hi ha cap que siga suficient, per justificar una resolució tant estupenda.

—Bueno, donchs: ja n' hi trobat un.

—Diguil.

—Tinch un parent malalt.

—¿Y quina malaltia té?

—Quina malaltia vol que tingui....—barbotejá D. Domingo.—¡Ah, ja ho he trobat!... Lo meu parent está malalt de la *glossopeda*.

Y girant qua. y rihent lo xiste que acabava de fer, lo Sr. Martí se 'n vá anar á casa séva, deixant que la mitja municipal, á la qual tants punts li han saltat ja, vaja escorrentse per ella mateixa.

* *

La *glossopeda* ha sigut y continúa sent la preocupació general de Barcelona.

Si una cosa hi ha que ha sorprés á tothom es la afirmació dels provehiders de carn al assegurar que feya més de sis mesos que venian sacrificant badellas *glossopedadas*.

Els van dir aixó per demostrar que la carn del bestia afectat de aquesta malaltia, no es danyina.

Si sigués danyina, ab sis mesos seguits d' experiència, tots los barcelonins en pés, avuy, estarian malalts.

Ja veuen quins experiments més notables y quinas conquestas per la ciencia no fan á Barcelona uns subjectes per punt general tan poch científichs, com los provehiders de carn. Ni Mr. Pasteur, ni 'l doctor Ferrán s' atrevirian á intentar unas demostracions aixís tant al engrós. Tant lo doctor Ferrán, com Mr. Pasteur, quan creuhen descobrir algún virus presservatiu, comensan per ensajarlo ab cunillets d' Indias y ab gossos abandonats; únicament després de pendre las precaucions més exquisidas l' aplican al ser humá, y encare buscan personas que 's prestin voluntariament á deixarse inocular.

Los provehiders barcelonins no se 'n van ab tantas retóricas. Vingui matar bestia *glossopedat*, vingui portarlo á la plassa y vendre 'l per bó, sigui á qui sigui, un dia y un altre dia, una senmana y un' altra senmana, un mes y un altre mes, fins arribar á la mitja anyada.... Entre tant observan, preguntan, inquireixen.... Ningú 's queixa de res, tothom está bó y sá.... no s' ha declarat cap epidemia que delmi á la població.... ergo la *glossopeda*,

que tants estragos causa entre 'l bestia boví, no produheix lo menor dany entre 'l bestia humá. Sis mesos d' experiència continua abonan aquesta veritat consoladora.

¿Y no hi haurá cap Academia de Medicina ó de Veterinaria que proposi l' encunyació de una medalla pera perpetuar la intrepídida heróica dels abasteixedors de carn de Barcelona?

¿Y al veterinari del Escorxador, que durant sis mesos ha tingut la patxorra de permetre 'l sacrifici de badellas *glossopedadas*, no se 'li dona una recompensa digna del gran servey que ha prestat á la ciencia?

Jo, ab tota franquesa, l' enviaria desde aquest moment á casa séva á estudiar. Un home de tan mèrit no mereix quedar relegat en un escorxador, com un veterinari qualsevol. Vaja, per mi que 'l fiquin dintre de una escapara.

* *

Quan lo mon científich s' enteri de que á Barcelona hem estat mitj any consumint carn *glossopedada* impunement, se 'n farà creus.

—Pero ¿era bèn *glossopedada* la carn que consumian los barcelonins?—preguntarán los sabis que més estudiada tenen la materia.

—Com la que més puga serho.

Y 'ls infelissos, ab tota la séva sabiduria, 's quedarán sense saberse explicar la causa de tal immunitat, y arronsarán las espatllas.

Pero, ¡ay d' ells, si admetent la cosa com á certa y positiva, tractan d' experimentarla en los séus paissos respectius! Que ho robin de fer consumir carn *glossopedada* als ciutadans de París ó als ciutadans de Londres, y veurán lo que 'ls passa.

Perque no hi ha que donarhi voltas. La immunitat de la *glossopeda*, no depen tant de la carn que 's menja, com del estómach que la reb.

Los barcelonins som los *avestrussos* de la humanitat.

Avestrussos en tot: en pagar per bó lo dolent; en menjar lo dolent per bó; en pahir bé ó malament tot lo que 'ns entra al cos.

Tant acostumats estém á beure vi falsificat ab guix, á menjar pá barrejat ab cals y á pendre xocolate de polvos de rajola, y son aquí tan bons los materials de construcció, que 'l qui més y 'l qui menos, té las parets del paladar fetas á tall d' envá y perfectament arrebossadas.

En tals condicions, vingui *glossopeda*, vingui lepra, vingui dimonis del infern.... tot se paheix, tot passa, y no hi ha porqueria que 'ns infesti.

Vels'hi aquí perque la carn *glossopedada* no ha causat á Barcelona la més minima novedat, ni després d' estarla consumint sis mesos á la carretera, com han tingut la franquesa de revelarho 'ls nostres exceientíssims provehiders, que ja fa tant temps monopolisan lo mercat, podent dir ab tota la veu:

—Nosaltres aquí tallém lo bacallá.... es á dir, no 'l bacallá: tallém la badella qu' es encare millor.

* *

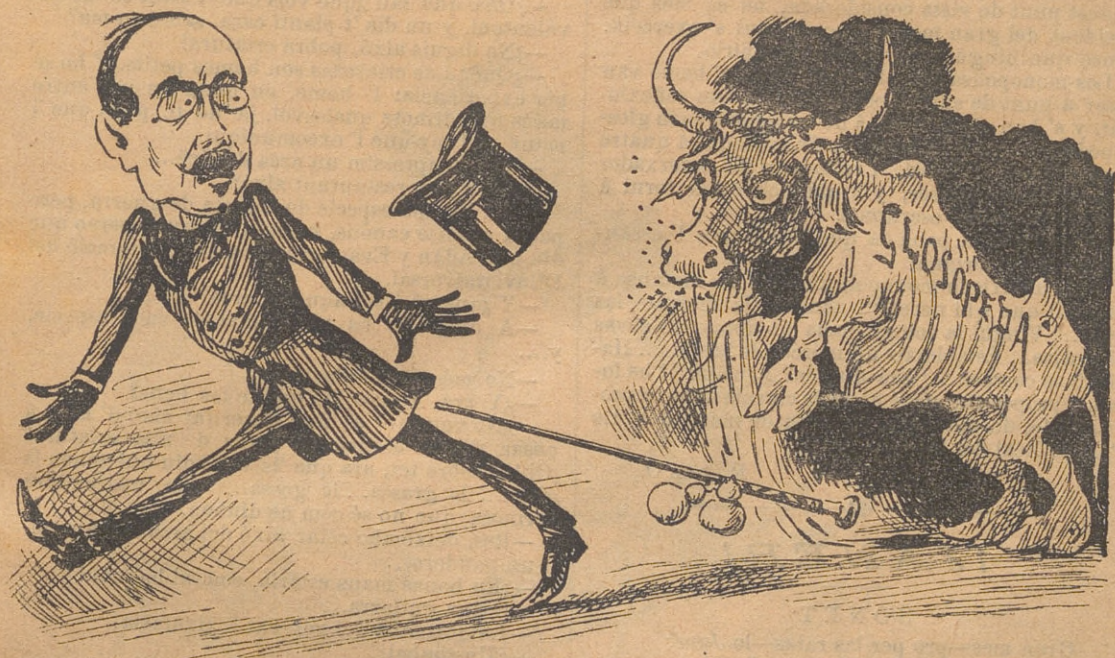
Lo dia que 'l Sr. Martí y Gofau va dir resolta ment que no permetria que 's matessen caps malalts de *glossopeda*, 'ls abasteixedors varen quedar-se, dihent:

—¡Ah! ¿no? Donchs Barcelona no menjará carn de aquesta, ni de l' altra.

Y varen deixar entendre qu' estavan resolts á declarar-se en *huelga*.

D. Domingo que no ha nascut, sens dupte, per la lluyta, va sentir com un suor fret invadintli tot lo cos.

LAS COSAS CLARAS

¿Sabem per qué ha dimitit aquest pobre ánima freda? Pues... porque tenia por d' agafar la *glossopeda*.

—¿Qué dirá Barcelona—va pensar—si baix lo meu mando, demá no hi ha en los mercats, [carn de badella?

Y anantse'n al govern civil, va veures ab lo seyor La Roca, y va dirli:

—Sr. Gobernador: ahí queda eso.

Lo Sr. La Roca va descobrir un informe facultatiu emés l' any 48 pèls veterinaris de Madrid, declarant la inocuitat de la *glossopeda*.... Y en efecte, quan després de 45 anys encare es viu aquest informe, senyal segura de que la *glossopeda* no mata.

Y l' gobernador va dir als abasteixedors:

—Interinament, continuéu matant, ab *glossopeda* ó sense *glossopeda*. Després, la Junta de Sanitat provehirá.

La Junta de Sanitat ha provehit declarantse resoltament en contra de la *glossopeda*. Y 'ls abasteixedors, que tan altius se mostravan en un principi, al últim s' han resignat.

¿A qué obeheix aquest cambi tan radical?

A dos motius.

Primer: á l' abstenció del públich, que durant aquests dias passava de llarch davant de las taulas de badella. ¿Quín negoci farán los abasteixedors venent carn *glossopedada* si 'l públich no la compra?

Segón: á la pór que han tingut aquests negociants de perdre 'l monopoli escandalós de la carn, que durant tants anys han vingut exercint á Barcelona.

Si ells s' arriban á declarar en *huelga*, y l' administració comensa á facilitar á tots los particulars los medis de sacrificar en l' escorxador y de

vende en los mercats, ¡adiós monopoli, adiós negoci, adiós... *mi dinero!*

Aquí está la *madre del cordero*.... de la badella y fins del bou....

Los abasteixedors dominan lo mercat en absolut. + lls disposan dels matadors, dels carruatjes de conducció de la carn y de las taulas dels mercats. Si algún ganader no associat vé á Barcelona ab bestia propi, no haventhi mercat ahont vendrel, ni corral ahont hostatjarlo, ha de sucumbir necessariament á las exigencias de las companyas de abasteixedors, y ja 'ls asseguro jo que li quedan pocas ganas de repetir la proba.

Los abasteixedors li fan lo preu, y ells mateixos l' imposan sense contrast al consumidor.

Obrant en aquesta forma han acabat per donar un cop mortal á la ganaderia á Catalunya. No hi ha avuy ganader catalá que puga contar ab lo mercat de Barcelona, monopolisat pèls abasteixedors.

¿Y ahont van aquests á provehir? A tot arréu ahont troban lo que 'ls convé, que no es may lo que convé al públich, generalment al Africa. Dels remats que compran á baix preu, únicament los desetxos venen á Barcelona, y aquí fan pagar la carn per bona, porque ningú 'ls pot fer la competencia.

Hi ha qui suposa que la carn *glossopedada* que se 'ns ha estat donant á Barcelona, respon senzillament á aquesta base de negoci.... A Barcelona no 's mira prim, únicament á Barcelona pot consumirse y 's paga per carn de primera, á major preu que no 's paga á Paris la més bén cebada que allí s' expén tot l' any.

De manera que la qüestió de la *glossopeda*, baix aquest punt de vista considerada, no es més que accident del gran monopoli que aquí s' exerceix, sense que ningú 's cuydi de destruhirlo.

Los monopolisadors al fer un punt d' home van estar á punt de suicidarse... Després han reflexionat, y s' han compromés á no matar més carn glossopedada... y no 'n matarán fins de aquí á quatre dias que la cosa passi, 'l veterinari del escorxadore fassi 'ls ulls grossos, y 'l públich refiat torni á comprarne sense escrúpuls.

¿No valdria la pena de que s' ataqués l' escándol en lo séu origen?

Destruheixis lo monopoli: facilitis la matansa á tothom: que qui necessiti taulas als mercats las trobi... Vingui la competencia ab todas las sévas ventatjas... Estableixis un mercat de bestia... Habilitinse corrals... ¿Qué diuhen? ¿Qué no hi ha locals á propósit?... ¿Qué aquests corrals s' no improvisan? Jo, de moment, ne sé un de magnífich. Lo Palacio Real del Parch.

P. DEL O.

¡JANER!

SONET

Gran mes—pro per las ratas—lo *Jané*;
puig mentres trás la gata corre 'l gat,
ellas campan ab tota llibertat.

¡Proclaman l' anarquía en lo grané!
Corren, saltan y fan lo que 'ls convé,
mentres que lo *Marruix*, dalt del terrat,
fá 'l *trovedor*, á costas... del veinat,
que maleheix l' amor que li fa fé.

Nits de Janer! Pel jove que está bó
no sou pas malas nits. ¿Qué hi fá que 'ls gats
per las teuladas vagin disparats
movent escándol? Per exemple jo,
fico lo caparró sota 'l coixí
y no 'm desperto fins demá al maí!

E. VILARET.

PREPARATIUS

(DIÁLECH ECONÓMICH-CONYUGAL.)

—Parlém de tot, Antonia: ¿qué li durán los Reys al nostre bordegás?

—¡Ah!... Lo que tú vulguis Avuy ell deya que voldria que li portessin un caball, una màquina de carril, un casco de *garrero*, un velocipédo, una baldufa ab música, una...

—Atúrat, noya, que al últim anomenarás tota la quincallería...

—¡Oh!... Ell ho deya.

—Bé, si te 'l escoltas á n' ell, ni ab una conductora 'n tindrás prou per portar las joguinas á casa. No 'n fassis cabal de lo que diu la criatura. La qüestió es comprarli una cosa de profit, y que al mateix temps no 'ns surti massa cara.

—Bueno, tú dirás...

—Tú dirás, tú dirás! Sempre 'm vens ab la mateixa cantarella... ¡Barrina una miqueta, si ets servida!...

—Comprémli... ¿una capsa de soldats de plom?

—No: aquest entreteniment els fa tornar massa bullangueros... Además, los soldados de plom son molt *baladins*... y al cap de quatre dias, en lloch de semblar soldats, semblan mastegaduras de canóns de gas.

—Donchs... ¿un sabre?

—¡Otro que tal! ¿qué vols que 'l xicot se 'ns envalentoni, y un dia 't planti cara, sabre en má?

—¡No diguis aixó, pobra criatura!

—¿Qué? Las criaturas son homes petits. Y ho sé per experiéncia: l' home, en quan se veu entre mans una armota qualsevol, ja no té papa que 'l mani... ni rey que l' excomuni.

—Si li compressim un arca de Noé...

—¿No es un restaurant aixó?

—No. Es una especie de fragata de guerra, pero petita y sense canóns, pél istil d' aquell barco que diu que Adán y Eva varen ferse en celebració del Diluvi universal.

—Y ¿qué vé á ser aquesta arca?

—A dintre hi ha un animal de cada especie, y...

—No més deus faltarhi tú.

—¿Y ara, Agustí, de qué te las heus?

—¿No veus qu' es una temeritat aixó d' anar á posar tantas bestias en mans d' una criatura? ¡Oh! Y sobre tot, ara que 'ls bous diu que tenen la glosa... la grassa... la gossa... vaja, una malura verinosa, que no sé cóm ne diuhen.

—Res, deixémho estar aixó del arca. Comprémli un pandero...

—¡En bonas mans estaria, com hi ha món!

—O una guitarra.

—La quitxalla del vehinat li aixafaria.

—¿Un timbal?

—¡No estich per músicas! Vull que sigui un cosa que serveixi, que serveixi...

—¡Comprali una criada, donchs!

—¿Sabs, Antonia, que te n' estás anant de la rahó?

—¡Si dius aquestas tonterías! Vés, cosas que serveixin... ¿No ha de ser per jugar lo que se li comprí?

—Hi ha molt que dir sobre aixó: cadascú té la séva máxima. De jugar, bé prou que juga 'l baylet; no necessita endrómimas. ¿De qué li serviria 'l timbal, per exemple, quan jugués á fet? ¿perque l' atrapessin desseguida?

—Bé, bé; no t' acaloris per xó. ¿No vols eynas de música? Llestos. Comprémli una capsa d' eynas de fuster.

—¡Cá! ¡Ni 'ls mils!... Sempre estaria picant y armant ruido, y 'l millor dia 'ns clavaria un clau de ganxo al frontis de la calaixera ó 'ns serraria un bras d' aquell Jesuset de fusta que tenim allá al davant.

—Mira, Agustí... ¿'m vols creure? No m' atabolis més y comprali lo que 's passi pél senderi.

—¡Poch á poch! Ja ho sé que puch donarli lo que jo vulgui; pero jo t' ho consulto perque m' agrada anar *acordes* ab tú.

—Donchs ja no sé que dirte més: vaig anomenant, anomenant, y en tot m' hi posas taps.

—Diguessis cosas que tinguessin una mica més de sustancia que las que dius. ¡Veyéu! Panderos, guitarras, arcas d' animals... ¡Quins pensaments més galdosos!...

—¿Pues qué voldrias comprarli tú? ¡Acaba d' una vegada!

—¿Qué no t' ho dit trenta milions de cops? Una cosa que pugui aprofitarse, que sigui útil, que serveixi.

—¿A qui? ¿al nén ó á tú?

—Al nén, á mí, á tú, á tots...

—¿Sí?... Lo qu' es jo ja 'm dono: no sé quina pot ser la joguina que 'ns serveixi á tots nosaltres.

—¡Hola! ¿y qui t' ha dit que per forsa haja de ser una joguina lo que 'ls Reys li portin?

¡ARRIBA, MENUT!

¡Ara si que hi ha arribat,
á copia de paciencia;
ara si que al fi 'l tenim
dalt de la presidencia.

—¡Ah! ¿no?
 —No, senyora. Y perque te 'n convencis ara t' ho diré: ja se m' ha acudit la cosa.
 —¡Gracias á Déu! ¿Qu' es lo qué li portarán?
 —Un conill, que sigui bèn tendre... Demá 'l menjarém ab arrós per dinar, en celebració de la diada.

A. MARCH.

PIEUS DE LAS DONAS

No reunía cap gracia ni era tampoch gens bonica; pero 'l que la festejava li va caurer á la vista Per... res... per la restellera d'hermosas dents que tenía.

Y casat vejé ¡pobre home! que las portava postissas.

A. DEL CORRAL.

L' ANY NOU

(DIÁLECH ENTRE ELL Y YO)

—Buenas. ¿No m' demanavau? Aquí tenui l' any nou.

—Deu te quart, nano; pero comenso per advertirte que aquí no 't demanava ningú.

—Bé, aixó es un dir: de totes maneras, ja hi arribat... ¿Se t' ofereix alguna cosa?

—Home, oferirsem, se me 'n ofereixen moltes; pero com sé que tampoch has de donármelas... Una sola te 'n demanaré: que siguis ben franch y 'm manifestis lealment los téus propósitos.

—T' ho garanteixo: soch massa menut per dir mentidas.

—Digas, donchs: ¿qué pensas fer?

—La feyna dels matxos: anar tirant.

—¿Quína actitud adoptarás en política?

—La més cómoda: menjar, cobrar y viure tot lo alegrement possible.

—Pero ¿quins principis farás dominar durant los dotze messos del teu mando?

—¿Principis?... ¿No sabs que están abolits anys há? Ara com ara no hi ha principis...

—Ni modos; ja ho sé. Sent aixís, digas que la farsa política continuarà ab lo mateix brillo de sempre...

—Una mica corretgida y aumentada. ¿Qué més vols sapiguer?

—La bolsa, ¿pujará ó baixará?

—Segons y conforme: quan los directors del tinglado vulguin, hi haurá baixa; quan á n' ells los convingui, hi haurá puja.

—¿Y de malalties, cóm anirém?

—Bé; n' hi haurá tantas com se 'n necessitin... y potser una mica més. Vos visitarán un parell d' epidemias, disfrutaráu de la verola y del tifus... y ab l' ajuda dels metjes y la mala conducta us moriréu quan sigui hora y us enterrarán en lo lloch corresponent.

—¿Qué farán aquest any los amichs?

—Arrancarse la pell los uns als altres, com han fet fins ara.

—¿Qué passarà respecte de la administració municipal?

—Res: treurán ajuntaments perque serán dolents, n' hi posarán altres que encare serán pit-

jors, y aixís mudant y cambiant, aniréu passant la trista vida y afliuxant la mosca.

—¿Serán felissos los matrimonis baix la teva dominació?

—Aixís, aixís: comenso en diumenje, acabo en diumenje també... vull dir que l' any se passarà *entre festas*, y com las festas son la salsa del matrimoni...

—¿Es dir que no hi haurá 'ls siniestros conyugals que 'ls altres anys sol haverhi?

—¡Poch á poch! Jo no m' allargo tant.

—¡Ah! ¿De modo qué...

—Si senyor: hi haurá donas que fugirán del seu home y n' hi haurá que farán... lo mateix, sense fugir.

—¿Quin será l' ideal de la humanitat?

—Varios; los mateixos de sempre. Lo poder, lo diner, lo vi, las gracias femeninas...

—¿De serio?

—Ja pots pujarhi de peus.

—¿Sabs, donchs, any nou, que 'm sembla una cosa?

—Digas.

—Que per tenir de continuar tot de la mateixa manera, no hi havia cap necessitat de cambiar d' any.

—¡Es clar! Pero si en rigor los anys no cambian. Aixó son caborias que vosaltres us haveu inventat per distreure 'l mal humor. L' any es sempre 'l mateix: no fa altra cosa que posarse una careta nova cada primer de Janer.

—¿Sí? ¿Es dir que tú ets...

—¡Mira! ¿veus? Soch lo noranta dos, lo noranta hu, lo noranta... soch la eternitat.

—¿Y no tens cap influencia sobre la sort y 'l destino dels homes?

—No; aixó vé de més amunt. Es aquest lo que se 'n cuyda.

Y al dir aixó, l' any alsa 'ls ulls al cel.

Jo també aixeco 'l cap, mirant al espay... y únicament veig passar un aucell. Es un musol.

MATÍAS BONAFÉ.

ALEGORIA (1)

Metamorfossis.

Las il-lusions y 'ls amors van volant com papallonas, van volant de assi y d' allá com pols d' or que 'l vent s' emporta.

La rosa blanca que ho veu, y son cálzer gentil obra; tant lo va obrint, que un amor sas alas plega y reposa.

—Amor, no 't repenjis tant que lo meu tronch es colltorsa; amor, no 'm besis aixís que las fullas se 'm cargolan.

Ubriach l' amor, no la sent y va aspirant son aroma; quan l' endormisca lo pler comensa á marcirs la rosa.

—Il-lusions d' aletas d' or, voleu, voleu fors estona que 'm retornareu lo goig que l' amor ingrát no 'm porta.

(1) Aquesta composició sigué publicada en l' *Almanach*; pero per haverse sustituhit una estrofa ab la de un altra composició distinta, la reproduhim tal com devia apareixer.

Més volan las il·lusions
fent més ample la rodona
y s' allunyan tot volant
y perxó vola que vola.

—Il·lusions d' aletes d' or.
crida sospirant la rosa;
imes ay! han desaparegut
y l' han deixada ben sola.

Ben sola no ha pas quedat
que l' amor encar reposa
dins de son calzer marcit
un temps fresch y plé d' aroma.

Una bufada de vent
ja va desfullant la rosa;
son calzer es va badant,
es va badant y cau morta.

Quan á terra ja ha caygut
se sent un roséch dessota;
es un verm que va menjant
las fullas que te al dessobre.

Las il·lusions y 'ls amors
van volant com papallonas;
las primeras, van fugint
y 'ls segons en verms se tornan.
RAMÓN NOVELLAS DE MOLINS.

LLIBRES

MONOGRAFÍAS DE CATALUNYA.—*Diccionari històric geogràfic* per J. REIG Y VILARDELL.—Acaba de apareixer lo fascicle VI (letra B) que conté entre altres las monografias de Besora, Bigas, Blanes, Bo

lidor, Borrásá, Breda, Bruch y Burriach, plenas de datos curiosos, noticias interessants y algunas d' ellas ilustradas ab gran profusió de dibuixos.—En aquest fascicle termina la lletra B de aquest verdader Diccionari geogràfic é històric de Catalunya.

LA REIVINDICACIÓ DEL LLENGUATJE EN LA ENSENYANSA PRIMARIA, per SEBASTIA FARNÉS.—Forma aquest follet lo volum III de la Biblioteca de la *Veu de Catalunya*, y es un alegat plé de rahons y desentit pràctic en lo sentit de que la ensenyansa pera ser útil, profitosa y cumplir lo seu objecte's donga en lo llenguatge matern del alumno que assisteix á las escolas.—En aquesta idea qu' es una de las reivindicacions del catalanisme, està perfectament conforme la ciencia pedagógica, dat que avuy tot tendeix á ensenyar ideas y coneixements ab la major facilitat possible, y res ajuda tant á l' ensenyansa de las primeras nocions de tot, com l' us de la llengua natural dels tendres alumnos.

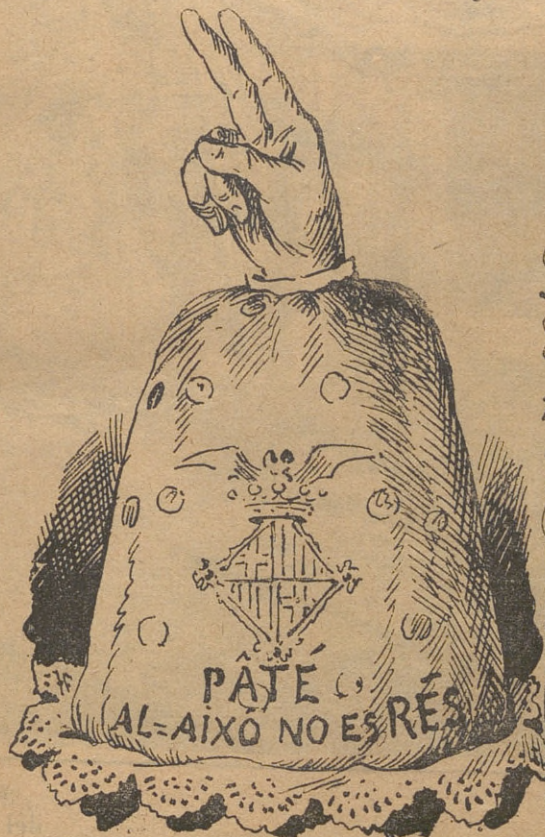
Altres llibres rebuts.

Esteve de Corbera.—Apuntacions biográficas llegidas en la solemne sessió celebrada en la *Centre excursionista de Catalunya*, la nit del 26 d'Octubre en commemoració del XVI aniversari de la fundació de la primera Societat d' Excursions y ab motiu de grabarse en la lápida d' excursionistas célebres, lo nom d' aquest historiador, per J. Reig y Vilardell.

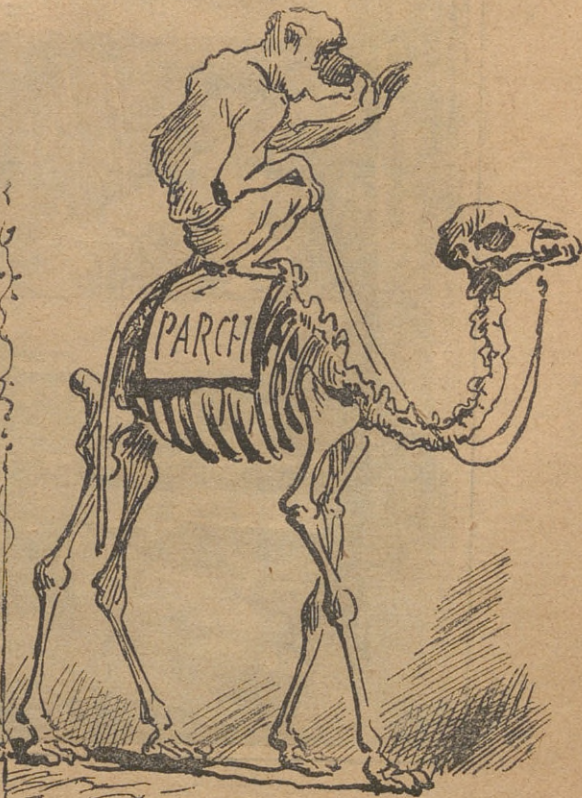
... *L' Aglenya*.—Aplech de poesietas de D. Ramón Masferrer, que obtingueren la flor natural en los últims *Jochs Florals* de Barcelona.

... *La Padrina*.—Comedia de costums catalanas, en un acte y en vers, original de D. Joaquim Riera y Bertrán, estrenada ab éxit en lo Teatro de Novedats, la nit del 8 de novembre últim.

LO QUE DIU QUE PORTARÁN LOS REYS

Al Ajuntament

A Barcelona

ESCENAS DEL CAMP.—UNA DERACIA.—(Quadro de J. Blanco Coris)

Segant, panyarse 'l pa,
 del bras ha at ferida...
 ¡Quan vritat que la mort
 va aparellada la vida!

Almanaque Bastinos para 1893 — Està tot ell escrit per D. Teodoro Baró y D. Julià Bastinos, y conté numerosos grabats

RATA SABIA.

¡MAY MES!

Cregut de que foras mia,
ab la més ferma energia
mon amor te vaig mostrá;
y á la passió que 'm vencia
ab desdeny vas contestá.

Al mirá 'l despreci téu,
en lo més fons del pit méu
hi enterri l'imatje téva;
quedant sens pietat ni treva
mon orgull fret com la néu.

Ja may més al món — juri —
vull trobarla en mon camí;
ja may més no vull trobarla
perque es tant hermosa.... ¡Oh, sí!
¡que tornaria á adorarla!

C. DE CATALUNYA.

PRINCIPAL

Judith de Welp no es certament la tragedia més popular de Angel Guimerá, encare que ab ella va revelar-se als ulls dels intel·ligents autor dramàtic dotat de gran potencia.

Traduhida al igual que *Mar y Cel* ab notable fidelitat per Enrich Gaspar, sigué posada á Madrit, y l'èxit que alcansá no molt calorós, féu dir á algú que 'ls madrilenys havian volgut venjar no sé quinas ofensas que se suposavan inferidas á la vila y cort per l'autor de la tragedia, en lo Congrés catalanista de Manresa.

Crech sincerament que si en aquella ocasió, en lloch de la *Judith* s' hagués estrenat *Mar y Cel*, l'èxit hauria sigut entusiasta, á pesar dels agravis y dels ressentiments que poguessen existir. *Judith de Welp* no será may una producció popular.

L'èxit que ha tingut á Barcelona la traducció castellana de aquesta obra, fins sent satisfactori y molt just, se queda bon xich endarrera del que alcansa *Mar y Cel*, sempre que 's posa en escena.

Una vegada més queda patentisat ab aixó que lo primer que 's necessita perque una obra alcansi popularitat, es endevinarla.

LICEO

La *Linda de Chamounix* es una composició de Donizetti qu' en lo seu temps havia fet furor. Al públich de avuy li sembla una mica passada de moda.

Aixis y tot encare hi ha guetos que sentintla 'ls cau la baba y gent jove qu' escoltan ab curiositat los primors qu' en ella abundan. La veritat es que per interpretarla 's necessitan cantants dotats de condicions molt especials.

La Sra. Boronát interpretá la protagonista ab molt acert fent gala de molta agilitat de garganta en las *floriture*. L'escena de la locura especialment li valgué un verdader triunfo.

Lo barítono Cotogni pertany péls séus anys y per as facultats de que disposa encare á la época en que la *Linda* estava de moda. En tota la representació demostrá que 'l paper d' Antonio li anava al pé: aixis es que de aplausos no 'n vulguin més.

Molt bé 'l tenor Colli, 'l baix David y 'l carícató Fiorini, y sempre acertadas las contralts Fabbrí y Juliá.

Lo mestre Mugnoné revela la pericia de costum.

Un gueto, al sortir del teatro tot joyós, deya:

— Aixó es música, y lo demés romansos. Aquesta nit m' hi tret trenta anys de sobre.

ROMEA

La funció de ignocents sigué interessant y divertida, tant que hagué de repetir-se tota entera 'l diumenje á la nit, produhint un plé á vessar.

Sens parlar de l' ópera *Il rapto ó un barbiere della aristocrácia*, qu' es una verdadera ignocentada, contrastant lo amacarronat de la lletra, ab lo elevat de molts trossos de música, cosa que sempre fa riure, tant lo sainete de 'n Vilanova *Oriental ó 'ls moros contrapuntats*, com la humorada de 'n C. Gumá *¡Abaix lo existent!* poden representar-se sense dificultat tot l' any ab éxit segur.

Lo sainete de 'n Vilanova está escrit en prosa, ¡y quina prosa! Plena de xistes, qu' estallan com cohets, l' un darrera del altre, ab tal abundancia que casi no queda temps de saborejarlos.

Aquell llenguatge oriental-catalá, plé de hipérbols y de modismes xocants, pero castissos sempre, resulta molt teatral y sumament cómic.

Los autors s' hi rabejan qu' es un gust: tant los tres moros contrapuntats que son los Srs. Bonapla-ta, Goula y Santaularia, com los escuders Srs. Capdevila, Fuentes y l' ennuç, qu' es lo Sr. Pinós, se veu que disfrutan interpretant sos pespectius papers. Devegadas fins ne fan un grá massa; pero 'l públich hi riu, y tots ells se contrapuntan á qui 'l farà riure més.

¡Abaix lo existent! es una joguina molt garbosa. L' argument parteix de la noticia que propala un tranquil de que tot s' ha capgrit, disponent lo govern revolucionari triunfant que las donas se declarin als homes á qui estimau; que las casadas se posin las calsas, mentres los séus marits s' encarreguin dels fogóns y aixis de tot lo demés.

Poden contar, donada aquesta base, si 'n passen d' extranyesas y si 'n sobrevenen de situacions xistosas.

Los apuros principals qu' 'ls passa es un pobre sastre que quan li compran una pessa de roba, lluny de cobrar, ha de donar al comprador fins los diners que costa; y las ventatjes qui las disfruta es un jove tímít que no gosantse á declarar ell, tot s' esponja quan la xicota á qui estima se li declara ella.

Després de una serie de situacions sumament cómicas, resulta que tot alló de la cayguda del govern y del cambi radical de las costums, no ha sigut més que una broma de ignocents.

L' obra está escrita ab verdadera xispa. La verificació corre sempre fácil y espontánea, y 'ls xistes que 'l públich acull ab grans riallas no s' acaban may.

La interpretació sigué esmerada per part de tots los actors, rivalisant en bona sombra las Sras. Monner y Galí, y 'ls Srs. Capdevila, Fuentes, Goula, Soler y Pinós.

**

A benefici del Sr. Goula, s' estrená diven-

dres una pessa arreglo del italià, titulada *L'última voluntat*, que té un argument molt enginyós y una forma inmillorable. L' autor del arreglo, Sr. Casanovas, sigué cridat á las taulas.

CIRCO

Continúan las representacions infantils.

A *El rey que rabió*, han succehit *Marina, Cádiz*, *La Diva* y *La leyenda del monje*, composicions totas una mica massa fortas per aquellas pobras criaturas.

Pero ¡qué s' hi farà!...

Mentres hi ha qui se 'n plany. hi ha qui hi disfruta, y sobre tot, hi ha també qui hi fá negoci.

TIVOLI

Res de nou.

Al revés: de tant en tant tornan á sortir *Los sobrinos del capitán Grant* y l' inagotable *Pats de l' olla*... per lo vist, es aquesta una olla sense fondo.

NOVEDATS

Lo disbarat cabaleresch *Lo baró de Carcassona*, del Sr. Moragas, es una obra que 'ns torna als bons temps de *Lo cantador* y *Lo castell dels tres dragóns*.

Las escenas cómicas son groixudas y provocan continúas riatlladas.

Espectacle propi del dia de Ignocents, no deixará per aixó de representarse bastants dias.

Contribuheixen al éxit de la producció, las senyoras Ferrer y Galcerán, y 'ls Srs. Oliva, Guiltart, Daroki, Odena, Virgili, Esteve, Delóm, etc.

* *

En lo próxim número parlarém del estreno de *Luisa (La Saeta)*, melodrama del Sr. Moreno Gil. Per ferho avuy no 'ns queda temps ni espay.

CATALUNYA

També en aquest teatro se celebrá ab un plé á vessar la funció de ignocents. En lo programa hi figurava l' aplaudida producció catalana *Lo pesebre de D. Pau*, que produhí igual ó més ilusió que l' any anterior.

* *

Posteriorment, s' ha estrenat una nova sarsuela, titulada *El hijo de S. E.*

L' obra en general es mansa, y 'l públich la escoltá ab indiferencia. Al final hi hagué algun contrapunt entre la *claque* y 'ls reventadors.

CIRCO EQUESTRE

La present es l' última senmana de las funcions que se celebran en aquest local.

Y com que fins á la próxima primavera será precis dejunar de clowns y de gimnastas, los aficionats als espectáculos de circo, ja cal que s' espavilin en los pochos dias que ha de durar la temporada.

EDEN-CONCERT

May com ara s' havia vist tan favorescut aquest local. Y la veritat es que la combinació dels espectacles se mereix lo públich que hi acut.

Apart d' una secció cómica catalana que posa en escena pessas en un acte y del numerós personal de la *troupe* francesa que cada dia 's reforsa ab nous debuts, los notables clowns musicals *Los becuadros* y especialment la companyia de sarsuela en la que figura la celebrada artista Sra. Molgosa, son atractius de primera forsa capassos per sí sols de omplir un local y de conservar per molt temps lo favor del públich.

N. N. N.

CARTA ALS REYS

A MON AMICH P. TALLADAS

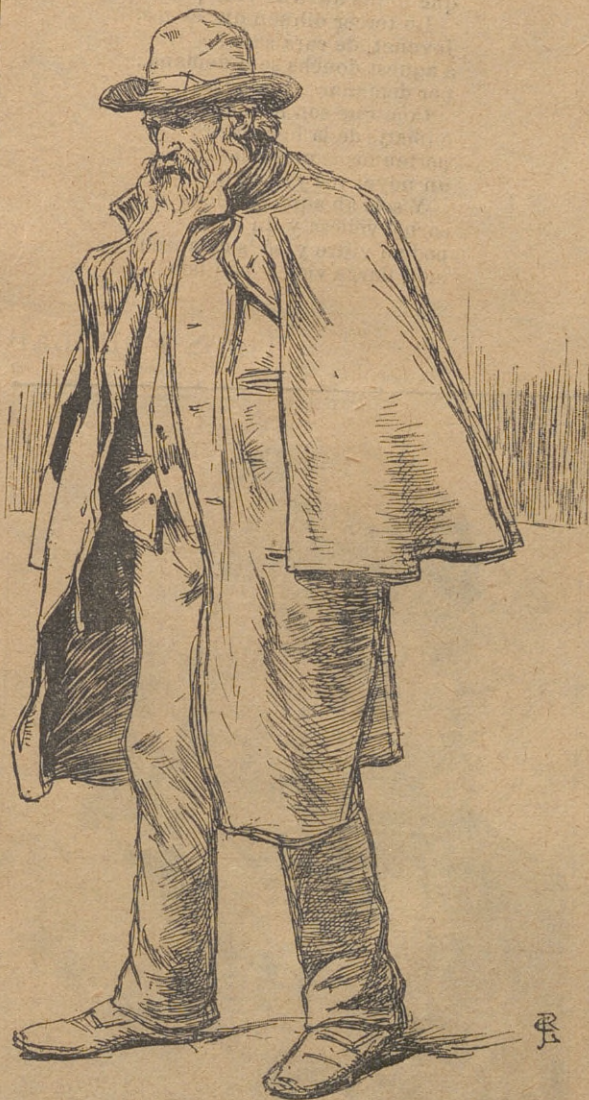
Estimats Reys d' Orient
Baltasar, Gaspar, Melcior:
aquest humil servidor
vos demana reverent

que si per cas vos ve bé
vos passéu lo dia sis
per lo balcó del méu pis
qu' es... ja sabéu lo carré.

La casa es gran com un niu,
mes es alegre y fins bella,
y enjogassada parella

CAVILACIONS

(DIBUIX DE J. LLUIS PELLICER)

—Diu que potser me farán del nou Ajuntament, tenint en compte que jo soch una figura respectable... ¡Respectable! Aixó haurian d' anar á explicarho á la dona de casa, qu' en sa vida m' ha volgut respectar.

casada de fresch hi viu.

Com he tingut de fer gastos
y sé ja que sou galans,
allargueunos vostres mans
y enviéunos alguns trastos.

Ja sabém que n' hi ha un de negre
y que als petits fá gran pó,
puig sempre porta carbó
y entristeix al més alegre.

Mes als dos no 'ns atorolla
y dur carbó vos preguém,
puig aixís al menys podrem
fer bullir per sempre l' olla.

L' altre dihuen qu' es ben blanch
de barbas y cabellera,
(al menos d' esta manera
nos lo mostran fet de fanch).

Aquest que 'ns duga es de lley
alguna cosa de pés.

¿Qué demanáus podém més
que molts anys de vida ¡oh Rey!?

Lo tercer dihuen qu' es ros,
joventet, de cara sana,
á aquest donchs se li demana....
per demanar ... algo gros.

Com que sou lo més petit
é imatje de la hermosura
porteunos... una criatura,
un noyet ros y aixerit.

Y sols ab aquestos dons
carbó, vellesa y un nen
podém viure y bé 's compren
molt llarga vida y ben bons.

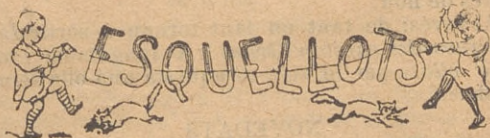
Y aixís salvant los tropells
hi haurá sempre menjá á taula,
la mort será casi faulta
y apoyo tindrem quan vells.

Y en cambi, reys y Senyors,
y no 'us causi maravella,
tindrén en esta parella
un parell de servidors

PAIROT Y MANDINGA

P. D.—Com se compren
y 'l seu magi ho endevina
porteu alguna joguina;
l' any que vé será pel nen.

Per la copia
TINTER MOLL

Mon primer deber al agafar la ploma es desitjar
als estimats lectors de LA ESQUELLA DE LA TOR-
RATXA, un felis any nou.

L' any 92 se 'ns ha acabat.

Apuntémlo á la llista de la historia.

Y procurém fer tots los possibles perque 'l seu
heréu y successor deixi á tothom content, cosa
bastant difícil, en aquest mon de trampas, enganyis
y gatuperis.

TIPOS POPULARS DE BARCELONA

La gitana més bufona
que s' ha vist á Barcelona.

—Oye resalao... ¿quieres que te diga la buena-
ventura?

L' any nou troba enfla't á 'l candelero de la arca'dia al Sr. Tort y Martorell.

Poca cosa.

Un cul de ciri reformista.

Sembla que 'l Sr. Martí y Gofau, al deixar la vara en mans de D. *Cavie'ritu* vá dir:

—Aixó de la glossopeda, únicament se pot curar pèl sistema homeopàtic. Y per aquest motiu, al anarme'n jo, regalo á Barcelona un arcalde *globu-billo*.

Un dels primers actes del Sr. Tort sigué dispo-sar la clausura del inmundu escorxadador vell y l' instalació completa de la matansa en lo nou.

Vels' hi aquí una cosa que no havian pogut con-seguir-la 'l Sr. Porcar en més de un any, ni 'l se-nyor Martí y Gofau en més de un mes, y qu' en Tort y Martorell l' ha realisada en menos de un dia.

Aixó vol dir que l' energia dels arcaldes no está de cap manera en rahó directa de la séva estatura.

Si 'l Sr. Tort y Martorell vá seguint aixis, lo-grarà quan menos, un resultat que 'l colmará de ditxa.

Lo Sr. Tort y Martorell s' anirà *creixent*.

No obstant, en la sessió del dimars de la senmana passada 'ls sarauhistas varen revolcarlo.

Proposava l' arcalde menut introduhir algunas economias en las nóminas del perso-nal, reclamant l' ur-gencia de la propo-sició.

Pero ab l' excusa de que la sessió que s' estava celebrant era extraordinaria, la urgencia de las economias vá ser retxassada.

No hi ha remey per la pobra Pubi-lla.

Ab los regidors que ara s' istilan, any nou, vicis vells.

Deya 'l Sr. Tort y Martorell.

«Senyors: s' han de satisfeser avants de fi d' any 267,000 pes-setas y no 'n tenim més que 87 mil en caixa.»

Y després afegia:

«En vista de aixó, he prés la determi-nació de no pagar més que 'ls comptes petits.»

Es molt natural que un arcalde menut tinga atencions pèls comptes petits.

Simpatias d' *es-tatura*.

Revela un periò-dich local qu' en una població impor-

tant qual nom no cita, los carboners, per evitarse certas molestias ván decidir entregar 2,000 pessetas á un regidor que hauria pogut molestar-los en l' exercici de la séva industria.

Ab 2,000 pessetas entregadas á temps, diu que las romanas destinadas al pès del carbó, marcan arrobas de 20 lliuras y menos encare, si tant convé.

La cosa es molt negre.

A veure, regidors, á ensenyar las máns, veyám qui las té brutas de carbó.

Lo próxim dissapte veurá la llum lo número ex-traordinari de *La Campana de Gracia*, correspo-ent al any nou.

Tenim d' ell las millors noticias.

Entre altres grabats interessants, publicarà una colecció de retratos autèntichs dels principals per-sonatjes que més directament han intervingut en l' escandalosa qüestió del Panamá, ja com á autors presunts, ja com á cómplices, ja, en fi, com á per-seguidors de tantas irregularitats.

Ja veuhen que aixó sols, dona un gran interés al número extraordinari de nostre estimat colega.

Diuhen los sarauhistas que si 'ls treuhen del Ajuntament, cantarán.

Donchs, mirin, me sembla á mi que per aixó sols los haurian de treure: perque cantessin.

Si cantarán ó no, es cosa que no se sab.

Lo que si es se-gur, es que si 'ls tra-guessin, *trinarian*.

TIPOS POPULARS DE BARCELONA

—Y el moreno la querrá más que el rubio; pero V. se casará con el rubio y querrá al moreno, y entre el ru-bio y el moreno, y el moreno y el rubio... ¡la mar!...

Ab motiu de ha-ver caygut á Orán un dels premis gros-sos de la rifa de Na-dal, los vehins de aquella ciutat arge-lina están boigs de alegria.

A moltas perso-nas que no tenian res, de cop y volta 'ls han tocat partici-pacions de 100,000 pessetas; y com en-tre 'ls premiats s' hi conta 'l director de orquesta del *Teatro municipal*, de gres-ca, alegria, áplats y música, no 'n vul-guin més.

* *

Los oranesos tro-ban que aixó de la rifa espanyola es una cosa molt boni-ca.

Está clar: cadascú parla de la rifa se-góns li vá en ella.

Als espanyols no 'ns ha de saber gréu que 'ls extrangers s' aprofitin de la rifa, emportantse'n los premis primers.

Aixó assegura

més y més la subsistència de la Loteria Nacional. Quan los espanyols haurém acabat los diners, la Loteria viurá encare, colocantse pél extranger tots los bitllets.

Espanya 's convertirá en una especie de principat de Mónaco, y com en lloch de la ruleta, funcionarà 'l bombo dels números, tots los jugadors del mon podran tentar la sort sense moure 's de casa séva.

¡Quin porvenir més agradable per Espanya!
Y sobre tot, ¡quin porvenir més honorós!...

Hem tingut lo gust d' estrenye la mà al reputat pintor D. J. Blanco Coris, que ha arribat á aquesta capital, procedent de Málaga.

Si son pares de familia y volen que 'ls Reys fassin als séus fills un obsequi bonich y agradable, passin pél carrer d' Aviñó, 25, y á casa del senyor Ortega (antich establiment Bassols), trobaran unas hermosissimas reproduccions del Monument á Colón, que fan quedar parat y sòls costan 10 pesetas, encare que 'n valen moltes més.

Entre 'ls individus de la nova junta directiva de la societat protectora de animals y plantas hi figuran D. Bonaventura Conill y D. Román Conill.

Un parell de conillets
s' hi trobaran reunits...
¿Qué serán dintre la Junta?
¿Protectors ó protegits?

Al teatro de Apolo de Madrid ja sigut xiulada una sarsuela titulada: *El organista*.

Y vá armarse un alborot tan tremendo, entre 'l públich que patajava y 'ls alabarderos que aplaudian, que 'l titul de l' obra á saberse per endavant lo que havia de succehir, s' hauria pogut cambiar facilment.

En lloch de *El organista*, s' hauria pogut titular *L' orga de gats*.

Era tan bén educat y tan ceremoniós lo fiscal de una Audiencia, que un dia vá comensar un infome ab las següents paraulas:

— «Un acusat á qui vaig tenir l' honor de ferlo condenar á mort...»

A LO INSERTAT EN L' ULTIM NUMERO

- 1.ª XARADA 1.ª—*En-sia-ma-da*
- 2.ª ID. 2.ª—*Sal-vi-o*
- 3.ª ANAGRAMA.—*Boira Boria.*
- 4.ª TRENCA-CLOSCAS.—*Garin Tomas Betrán.*
- 5.ª ROMBO.—

E
C U P
C U G A T
E U G E N I A
P A N X O
T I O I
A

- 6.ª CONVERSA.—*Adelaida.*
- 7.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—*Tornabis.*
- 8.ª GEROGLÍFICH.—*Com més acostats, menos separats.*

XARADA-DRAMÀTICA

I

L' escena representa un carrer; personatjes, D. ANDREU y D. AMBRÓS tots dos cenyeixen espasa. Es de nit.

ESCENA UNICA

- ANDREU. (*Encarantse á D. Ambrós*)
Mol quart punt vos trobo ara, després de tant qu' us buscava; (*exaltat*) molt temps ja, que desitjava trovarme ab vos cara-cara
- AMBRÓS. (*extranyat*) Si més bé no 'us espliqueu no comprench aquest embull
- ANDREU. (*ab rabia*) Beurem vostra sanch jo vull...
- AMBRÓS. Vos m' insulteu, D. Andreu (*ofès*) y explicacions vull d' aixó.
- ANDREU. Explicacions voleu vos, vos las daré D. Ambrós. Presteume un xich d' atenció. Recordeu quan anys enrera vam travessar la mar Gran tots dos junts, y navegant ab lo *segona-primera* que anavau de capitá. ¿Recordeu aquell *tres-quart* qu' m vau *tres* qu' era un cobart? y tant me vau ultrajá? Donchs ara que som tots dos (*ab salvatge*) vull venjar tan gran ofensa. (*alegria*)
- AMBRÓS. (*recordantsen*) Dispenseume. (*suplicant*)
- ANDREU. (*mes allerat*) No 's dispensa.
- AMBRÓS. (*anantsen*) No 'm vull batre
- ANDREU. (*detenintlo*) D. Ambrós tanta *tot* me demostreu? Que sou cobart vos puch dir y al rostre us vull escupir (*li escup á la cara*) com un ximolet...
- AMBRÓS. D. Andreu (*desenvaynantse l' espasa*) aixó ja es massa insultar; (*retantlo*) desenvayneu vostre acer; (*ab furia*) que si no 'm mateu primer el cor jo 'us vull traspasar.
- ANDREU. (*desenvaynant la seva*) Aquesta resolució era la per mi esperadal (*esgrimeixen los acers*)

Y aquí acaba la xarada,
ves buscant la solució.

BERNABÉ LLORENS

II

En *Total* qu' es molt tronera que també sab de *dos-primera*, pateix molt de *tres-primera*.

ESTUDIANT

ENDAVINALLA

Estich entre nit y dia,
tancada sempre en lo pis,
y soch entre mitj de sis
tota sola... ¡qui ho diria!
Vaja lector ets molt llus
no trobantla en un Jesús.

REY NANO

LIBRERIA ESPAÑOLA

Obra nova de EMILI VILANOVA

¡QUI... COMPRA MADUIXAS!

Saynete de gran éxit en un acte y en prosa
Preu: 1 Pta. 3 Ab dibuixos de M. MOLINÉ 3 Preu: 1 Pta.

REYES

GRANDE Y VARIADO SURTIDO DE LIBROS
PARA AGUINALDOS Y REGALOS

Con preciosas láminas en negro y colores
De todos precios
„desde 5 céntimos en adelante!“

ESTÁ AGOTANTSE
L'ALMANACH DE LA ESQUELLA DE LA TORRATXA
PREU: UNA PESSETA

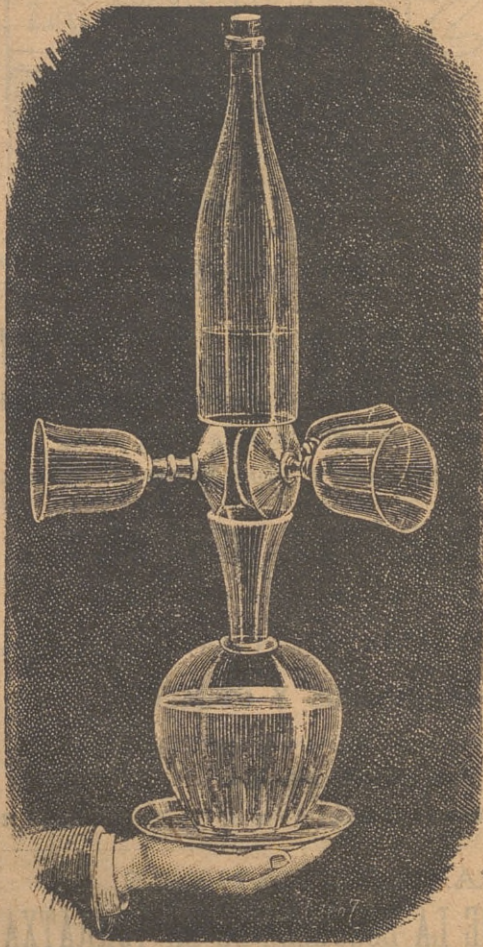
Dissapte, dia 7, sortirà
NÚMERO EXTRAORDINARI
DE
LA CAMPANA DE GRACIA

Ilustració en abundancia
Text notable y escullit, firmas acreditadas
Preu: DEU céntims

AVIS
queda completament agotat
L'ALMANACH
DE
LA CAMPANA DE GRACIA

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, rementent l'import en libransas del Giro Mutuo, ó bé, en sellos de franquieg al editor Lopez, Rambia del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu franca de port. No responém d' extravios, no rementent además 3 rals pel certificat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

DISTRACCIÓNS CASULANAS

UNA MARAVELLA D' EQUILIBRI

Pera realisar l' operació han de ser quatre persones y s' ha de fer ab molt cuydado.

Primer, posan l' ampolla y 'l plat sobre la taula. Tres personas, de pols segur, colocan las tres copas (ben iguals de base), á un mateix temps; desseguída, 'l quar individuó posa l' ampolla demunt dels cantells de las copas y vá tiranthi aygua á dins, hasta que n' hi haja la suficient pera aguantar las copas; lo qual, ningú ho coneix millor que 'ls tres que las sostenen y que veuhen quan ha arribat lo moment de deixarlas anar.

Llavors tapan l' ampolla ab cautela... y ja poden alsar tot lo castell y passejarlo: no hi ha perill de res. Lo únich que pot succehir es que tot se 'n vaja á rodar y 's fassi á trossos.

TRENCA - CLOSCAS

LLUISA COMER
DE GUMÁ

Formar ab aquestas lletas lo títul de un aplaudit drama castellá.

ROMBO

Primera ratlla vertical y horisontal: consonant.
—Segona: parénta — Tercera: bestia fiera—Quarta: arbre.—Quinta: en la platja.—Sexta: En las casas de camp.—Séptima: vocal.

EMILI.

LOGOGRIFO NUMÉRICH

1	2	3	4	5	6	7	8	9	—	Nom de dona		
6	1	4	9	3	7	8	9	—	»	»		
4	5	6	9	2	4	9	—	»	»			
6	2	6	9	8	9	—	»	»				
6	5	3	7	9	—	»	»					
7	8	1	6	—	»	»						
6	7	5	—	»	»							
3	1	—	»	»								
5	—	»	»									

VICTORINO MIRÓ SARDÁ.

GEROGLÍFICH

QUI + X
+
PO T

SALVINI.

FILLAS DE EVA

Contemplant l' húngara aquesta, hi ha que dirho en bona fé, se comprenen las disbauxas del pobre Cárlos seté.

Barcelona.—A. López Robert, impresor.—Asalto 63.